

Asia: OM 5/69/2015

Luonnos korruption vastaiseksi strategiaksi

Lausunnonantajan saate

Tähän voitte halutessanne kirjoittaa saatteen lausunnollenne

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston lausunto luonnoksesta Korruption vastaiseksi strategiaksi.

1. Korruption esiintyminen

Miten suomalainen korruptio mielestänne ilmenee ja millä alueilla / sektoreilla korruption vastaista työtä mielestäsi tulisi tehostaa?

Strategialuonnoksessa on kuvattu riittävällä tavalla suomalaisen korruption ilmenemismuodot ja alueet. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto toteaa yleisesti, että strategialuonnoksen korruptiokatsaus on tiivis ja valaiseva. Usein korruptio ymmärretään liian suppeasti, kuten katsauksessakin todetaan.

Puuttuuko strategialuonnoksen korruptiokatsauksesta olennaista tietoa tai olennaisia lähteitä?

Näkemyksemme mukaan mitään oleellista ei ole jäänyt pois.

2. Korruption vastainen työ

Miten nykyiset korruption torjunnan viranomaisrakenteet mielestäsi toimivat? Miten rakenteita voisi vahvistaa ja yhteistyötä viranomaisten välillä parantaa?

Korruption vastaista työtä on tehostettava. Valvontaviranomaisten yhteistoimintaa on parannettava. Viranomaisten toimivaltarajat eivät saa olla esteenä yhteistyölle ja ennen kaikkea tiedonvaihdolle. Viranomaisilla pitäisi olla oikeus tehdä ilmoitus poliisille, kun tehtävässään havaitsee korruption viittaavia havaintoja.

Onko teillä näkemyksiä siitä, miten muut sidosryhmät (ml. kansalaisjärjestöt) ja kansalaiset voisivat osallistua korruption vastaiseen työhön?

Huolehtimalla omasta toiminnastaan sekä edesauttamalla korruption havainnointia.

3. Strategian visio

Miten suhtaudutte strategian visioon (s. 3)

”Yhteiskunta, jossa korruptiolla ei ole menestymisen mahdollisuuksia eikä piilossa pysymisen edellytyksiä” tuo hyvin esille pitemmän ajan tavoitteen ja tuloshakuisuuden.

4. Strategialuonnoksen painopistealueet

Strategialuonnoksen luku 4 käsittelee keskeisimpiä kehitys- ja toimenpidetarpeita (4.1–4.6). Mitkä näistä ovat mielestänne tärkeimmät ja kiireellisimmät? Perustele vastauksenne!

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto pitää ehdottoman tärkeänä ja hyvänä korruption vastaista työtä ja strategian toimeenpanoa. Painopistealueita voisivat olla tietoisuuden lisääminen, läpinäkyvyys ja rakenteet.

Erityisesti on syytä korostaa kuntien ja viranomaistoimintaan liittyvien yhtiöiden ja yhtiöittämisen vaikutuksia ja mahdollisia ongelmia korruption kannalta, kuten strategiassa on tehtykin. Tämä tarve tulee korostumaa tulevaisuudessa, kun maakuntauudistuksen yhteydessä julkisen vallan käyttöä siirretään entistä enemmän joko julkisen tahon omistamien yhtiöiden tai yritysten hoidettaviksi taikka kilpailutusten kautta kokonaan yksityisten tahojen hoidettavaksi.

5. Ehdotetut toimenpiteet

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? a) korruption torjuntaa tukevien rakenteiden vahvistaminen

Strategiassa ehdotetut toimenpiteet ovat kannatettavia, erityisesti koordinoinnin osalta. Koordinoinnin, tukemisen, seuraamisen ja uusien aloitteiden tekemisen lisäksi tarvitaan konkreettista yhdessä tekemistä eri viranomaisten asiakaspinnassa. Korruption vastaisen toiminnan näkökulmaa tulisi lähentää ministeriö- ja (keskus)virastotasolta lähemmäksi käytännön elämää. Korruption vastaisen toiminnan jalkauttaminen ja siihen osallistuvien viranomaisten sekä virkamiesten koulutus on yksi keino vahvistaa rakenteita. Erityisesti kannattaisi panostaa niihin viranomaisiin, jotka jo nyt toimivat asiakaspinnassa.

Koska viranomaisresurssit ovat rajalliset, tulee työprosesseja kehittää monialaisiksi viranomaisten yhdessä tekemisen prosesseiksi, joissa informaation jakaminen ja käsittely tulisi olla mahdollisimman ajantasaista ja riittävää. Yhdistämällä voimavaroja ja eri katsontakantoja voidaan tehostaa toimintaa erityisesti korruption tunnistamisessa.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? b) tietoisuuden lisääminen ja asenteiden muuttaminen

Yleisen korruptiotietoisuuden lisäämiseksi median hyödyntämisellä voidaan saada aikaan merkittäviä tuloksia.

Koulutuksella ja siihen liittyvällä opetushallituksen materiaalilla luodaan edellytyksiä ennaltaehkäisevään toimintaan ja kansalaiskasvatukseen. Mahdollisesti jalkauttaminen vaatii myös aluetason aktivointia ja ohjausta.

Julkisen sektorin korruptiotietoisuuden lisäämiseksi tehdyt toimenpide-ehdotukset ovat kannatettavia.

Kunkin viranomaisen tulee itse kantaa vastuunsa. Esimerkiksi aluehallintoviraston työntekijät tekevät työtään virkavastuulla tietoisina siitä, etteivät he ole oikeutettuja ottamaan vastaan minkäänlaisia etuuksia tai lahjuksia missään tilanteissa. Yleensä korruptio rinnastetaan lahjontaan eli rahan, palvelun tai muun edun antamiseen vastuullisessa asemassa olevalle henkilölle vastapalveluksen toivossa, tai vastaavasti oikeudettoman edun pyytämiseen palveluksesta. On kuitenkin hyvä huomata, että korruptiota esiintyy suomalaisen yhteiskunnan kaikilla tasoilla sekä monella alalla ja kontekstissa.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? c) läpinäkyvyyden lisääminen

Läpinäkyvyyden lisäämiseksi ehdotetut toimenpiteet ovat kannatettavia.

Vaikka aluehallintovirasto ei olekaan korruption riskialuetta, on päätöksenteon avoimuuteen hyvä kiinnittää huomiota päätöksenteossa, kun asia ei ole salassa pidettävä.

Esimerkiksi valtionavustusprosessissa on syytä kiinnittää huomiota läpinäkyvyyteen ja selkeisiin kriteereihin. Koska valtionavustukset ovat harkinnanvaraisia, tulee hakijalle tiedottaa etukäteen valtionavustuksen tavoitteet ja tarkoitus. Hakuohje tulee laatia niin, että hakijalle jää selkeä kuva haettavasta avustuksesta ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä. Esimerkiksi aluehallintoviraston nuorisotoimi on tänä vuonna uudistanut hakuohjeitaan ja lisännyt siihen tavoitteet ja muuta hakijan kannalta tärkeää tietoa. Avoimuutta ja läpinäkyvyyttä olisi lisännyt se, että hakuohjeet olisi kierrätetty lausunnolla hakijoilla. Asiakslähtöisyys lähtee siitä, ettei asiakkaalle jää liikaa epäselvyyksiä ja arvattavaa. Nuorisopuolella tämä olisi ollut helppo toteuttaa. Toiminnan läpinäkyvyyttä ja avoimuutta lisäisi olennaisesti hakijoiden osallistaminen.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin?d) Korruptiotapausten paljastumisen helpottaminen

Toimenpidekohdassa 4.3.2. mainitaan viranomaisten oikeudesta ilmoittaa korruptioepäilyistä. Näkemyksemme mukaan pitäisi korostaa velvollisuutta ilmoittaa epäilyistä.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin?e) Lahjusrikoksiin liittyvän lainsäädännön kehittäminen

Toimenpide-ehdotukset ovat kannatettavia.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin?

f) Korruptiotutkimuksen edistäminen

Tutkimuksen edistämiseen esitetyt toimenpiteet ovat kannatettavia.

Puuttuuko toimenpidesuunnitelmasta mielestänne toimenpiteitä?

Näkemyksemme mukaan ei puutu merkittäviä toimenpiteitä.

Mainitaanko toimenpidesuunnitelmassa oikeita vastuutahoja ja onko jotain vastuutahoja unohdettu?

Toimenpiteissä mainitaan oikeita vastuutahoja. Kts. kohta 6.

6. Korruption vastaiseen työhön osallistuvat viranomaiset ja toimijat

Onko teillä kommentteja/lisättävää korruption vastaiseen työhön osallistuvia viranomaisia ja toimijoita koskevaan osioon (liite 1)?

Strategialuonnoksen sivulla 49 todetaan, että AVI valvoo, että opetus, nuoriso, liikunta- ja kirjastopalvelut, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä eläinlääkintähuollon palvelut toteutetaan kunnissa lakien mukaisesti. AVI:n tehtäviin kuuluu myös sosiaali- ja terveydenhuollon yksityisten toimijoiden lupien myöntäminen ja valvonta. Lisäksi AVI käsittelee kanteluja ja eräitä oikaisu- ja valitusasioita. Virasto myös valvoo työsuojelulainsäädännön noudattamista sekä myöntää ympäristönsuojelu- ja vesilain mukaisia lupia.

Strategialuonnoksen sivulla 50 on kuvaus Kilpailu- ja kuluttajaviraston, KKV:n roolista. Myös aluehallintovirastolla on samansuuntaista toimintaa. Aluehallintovirastot ovat myös pitäneet tarjouskartelli-infoja hankintayksiköille, vaikka tuossa strategialuonnoksen ao. kohdassa on mainittu vain KKV.

Kuntien yhtiöittämisvelvoitteesta on tehty selvitys, joka liittyy ensisijaisesti kilpailuneutraliteetin turvaamiseen. Voi se olla että yhtiöittämisvelvoite johtaa korruption kannalta huonompaan suuntaan, kun kunnasta näennäisesti erillään toimivassa yhtiössä kunnan entisiä työntekijöitä on johtavassa asemassa. Tällöin ainakin teoreettisesti saattaa syntyä esimerkiksi tarjouskilpailuissa tilanne, missä voidaan suosia kunnan omistamaa yhtiötä. Valitusoikeus hankintapäätöksiin saattaa kuitenkin rajoittaa tällaisia tilanteita.

Strategialuonnoksen sivuilla 51 – 52 mainittuun Pohjois-Suomen aluehallintovirasto haluaa täydentää, että AVilla on osin samoja tehtäviä kuin EVIRAlla, TUKESilla ja Valviralla.

Kantelumahdollisuus aluehallintovirastolle voi nostaa esiin korruptiota koskevia seikkoja. Tätä voi osin peilata ylempien laillisuusvalvojen (EOA, OKA) toiminnasta kirjoitettuun. Esimerkiksi kuntalain mukaan aluehallintovirasto voi kantelun perusteella tutkia onko kunta toiminut voimassaolevien lakien mukaisesti.

Onko teillä tai edustamallanne organisaatiolla/järjestöllä liityntäpintoja korruption ehkäisemiseen? Millaisia?

Katso edellä olevat kommentit.

7. Muut huomiot

Onko teillä muita strategialuonnokseen tai yleensä korruption torjuntaan ja ennaltaehkäisyyn liittyviä kommentteja?

Ei ole.

Savolainen Terttu

Saavalainen Tapio
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto